

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘๕/๒๕๔๗

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

เรื่อง สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติการดำเนินกิจการของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ

นายประหัด จันทพาล กับสมาชิกพรรคไทยรักไทย รวม ๕๕ คน (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติการดำเนินกิจการของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ โดยระบุข้อเท็จจริงไว้ในคำร้อง สรุปได้ดังนี้

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้ประกาศให้มีการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ โดยจัดให้มีการเลือกตั้ง ในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๗ พร้อมกันทั่วประเทศ อันเป็นไปตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๖ และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากตามกฎหมายเลือกตั้งดังกล่าวและตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้บัญญัติหลักการของการเลือกตั้งมิให้ผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง มีเพียงการสังกัดกลุ่มต่าง ๆ หรือสมัครในนามอิสระเท่านั้น เพราะรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นโดยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๔ และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว รัฐบาลต้องให้ความอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปกครองตนเองโดยควบคุมดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้บังเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่ปรากฏว่า “พรรคไทยรักไทย” กลับแสดงเจตนารมณ์และแนวทางของพรรคต่อการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีมติสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีมติอนุญาตให้ นายสธิพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การ

บริหารส่วนจังหวัดยโสธรและคณะสามารถนำสัญลักษณ์ และนโยบายพรรค ตลอดจนการใช้ชื่อ-สกุล และรูปถ่ายหรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า เป็นมติที่แสดงเจตนารมณ์และแนวทางของพรรคไทยรักไทยที่มาครอบงำการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มติที่ให้ดำเนินการดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยไม่ชอบด้วยหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เพราะมีเจตนารมณ์ที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครอง ท้องถิ่น การที่พรรคไทยรักไทยดำเนินการส่งและสนับสนุนให้ นายสถิรพร นาคสุข และคณะ สมัครับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยโสธร ในนามพรรคไทยรักไทย โดยใช้รูปภาพโฆษณาหาเสียงเป็นภาพคู่ประกอบด้วยรูปถ่ายหรือ รูปภาพของ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หัวหน้าพรรคไทยรักไทย พร้อมสัญลักษณ์พรรคไทยรักไทย ขอสนับสนุน นายสถิรพร นาคสุข เป็นนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร และรูปถ่ายหรือรูปถ่ายของนายสถิรพร นาคสุข อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า พรรคไทยรักไทยมีเจตนารมณ์ที่เกิดจากมติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เนื่องจากการใช้ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีอันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย และเป็นผู้นำรัฐบาลมาสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นยอมทำให้การเลือกตั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นระดับต่างดังกล่าวเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เนื่องจากถูกรอบงำโดยเจ้าหน้าที่ ของรัฐและพรรคการเมือง

นอกจากนั้น ในการขึ้นป้ายโฆษณาหาเสียงดังกล่าวนั้น พรรคไทยรักไทย โดยนายสถิรพร นาคสุข ได้ขึ้นป้ายโฆษณาหาเสียงติดเต็มไปทั่วเขตเลือกตั้งพื้นที่จังหวัดยโสธร และยังได้ดำเนินการ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค คือ นายธนฤทธิชัย คานเขต นายวิฑูรย์ วงษ์ไกร นายแพทย์สุทธิชัย จันทรอารักษ์ และนายวิสันต์ เฉลิมเสน ให้การสนับสนุน นายสถิรพร นาคสุข เป็นนายกองค์การ บริหารส่วนจังหวัดยโสธร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๔ คน ของพรรคไทยรักไทย ดังกล่าว ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เพราะใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย โดยการขึ้นป้าย ดังกล่าวและโดยการนำผ้าห่มกันหนาวลักษณะใยสังเคราะห์ที่นายสถิรพร นาคสุข ขณะดำรงตำแหน่ง เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ได้ใช้งบประมาณจากภาษีอากรของประชาชนจำนวน ๖ ล้านบาทเศษ จัดซื้อผ้าห่มกันหนาว จำนวน ๔๒,๐๐๐ ผืน แจกจ่ายให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิ เลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธรในระหว่างที่นายสถิรพร นาคสุข และคณะหาเสียงเลือกตั้งสมาชิก

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย จำนวน ๔ คนดังกล่าวดำเนินการแทน อันเป็นการกระทำที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องจากคำร้องดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘ ศาลรัฐธรรมนูญในการประชุมเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๗ มีมติให้รับคำร้องดังกล่าวไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ วรรคหนึ่ง และขอให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อและการเป็นสมาชิกของพรรคของผู้ร้อง รวมทั้งให้ส่งสำเนาคำร้องให้พรรคไทยรักไทยชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทย

นายทะเบียนพรรคการเมืองได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๗ ชี้แจงว่า ในบรรดาผู้ร้อง จำนวน ๕๕ คน นั้น เป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ๕๖ คน ต่อมาผู้ร้อง จำนวน ๑๓ คนได้ขอลถอนชื่อ ส่วนสมาชิกพรรคไทยรักไทย อีก ๓๓ คน ขอยื่นคำร้องร่วมกับผู้ร้องกลุ่มแรก จึงทำให้มีจำนวนของสมาชิกพรรคไทยรักไทยไม่น้อยกว่าห้าสิบคนสนับสนุนคำร้องดังกล่าว และเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘

ต่อมาพรรคไทยรักไทยโดยนายวิจิต ปลั่งศรีสกุล ทนายความผู้ถูกร้อง ได้มีหนังสือลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของผู้ร้อง สรุปได้ดังนี้

ตามที่ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า การดำเนินการของพรรคไทยรักไทย โดยคณะกรรมการบริหารพรรค มีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร นำสัญลักษณ์ นโยบายพรรค และรูปหัวหน้าพรรค ไปปรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นมติที่ขัดต่อกฎหมาย เป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่นายรัฐมนตรีอันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปครอบงำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม นั้น ผู้ถูกร้องชี้แจงว่า คณะกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย ไม่เคยส่งผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคไทยรักไทย ส่วนนายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร นั้น พรรคเคยมีมติเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ว่าพรรคไทยรักไทย ขอยื่นยื่นเจตนารมณ์ในการส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมาย และหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

ผู้ถูกร้องยอมรับว่า พรรคไทยรักไทยอนุญาตให้ผู้สมัครฯ นำสัญลักษณ์ และนโยบายพรรค รวมทั้งรูปหัวหน้าพรรคไปรณรงค์หาเสียงได้ แต่ทั้งนี้ให้ใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และไม่นำไปก่อให้เกิดความเสียหายในประการใด ๆ เมื่อพิจารณาจากมติของคณะผู้บริหารพรรค ทั้ง ๔ ข้อ ไม่ปรากฏว่ามีถ้อยคำใด ๆ ที่จะขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม เพราะมติของคณะผู้บริหารพรรค ทั้ง ๔ ข้อ ระบุไว้ชัดเจนว่าจะส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การที่นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร นำสัญลักษณ์ นโยบาย และรูปหัวหน้าพรรค ไปใช้ในการหาเสียงโดยได้รับอนุญาตจากนายภูมิธรรม เวชยชัย รองเลขาธิการพรรค ตามที่คณะผู้บริหารพรรคมอบหมายให้เป็นผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือ แทนเลขาธิการพรรค ซึ่งการอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์ นโยบายพรรค และรูปหัวหน้าพรรคไปรณรงค์หาเสียง มิได้หมายความว่าพรรคไทยรักไทย โดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะหัวหน้าพรรค และนายกรัฐมนตรียึดตำแหน่งหน้าที่สนับสนุนเข้าแทรกแซง ครอบงำ การเลือกตั้งสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร เพราะประชาชนในท้องถิ่น มีสิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย หากการเลือกตั้งมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริต และเที่ยงธรรม ผู้สมัครในเขตเลือกตั้ง หรือประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น ก็สามารถดำเนินการร้องคัดค้านต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้

นอกจากนี้ ผู้ถูกร้องชี้แจงด้วยว่า ไม่มีกฎหมายเลือกตั้งฉบับใด ระบุให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นต้องไม่สังกัดพรรคการเมือง ดังนั้น หากผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีความประสงค์จะลงสมัครในนามพรรคการเมือง สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมายเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น การเลือกตั้งผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ดังนั้น แม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจะสมัครในนามพรรคการเมือง ก็สามารถกระทำการได้เช่นเดียวกับการสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต้องสังกัดพรรคการเมือง ดังนั้น การที่นายสถิรพร นาคสุข นำสัญลักษณ์ นโยบายพรรค และรูปหัวหน้าพรรคติดป้ายโฆษณาหาเสียง ก็ไม่เป็นการผิดกฎหมายเลือกตั้งหรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายห้ามพรรคการเมืองเข้ายุ่งเกี่ยวหรือสนับสนุนการเลือกตั้งท้องถิ่นเช่นเดียวกัน อีกทั้งการติดป้ายโฆษณาหาเสียงถือว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งมติการประชุมคณะกรรมการ

การเลือกตั้ง ครั้งที่ ๕๑/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๔๖ ถือว่าไม่ฝ่าฝืนลักษณะต้องห้าม ตามกฎหมาย เพราะมิได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการหาเสียง ไม่เป็นการขัด หรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๗

นอกจากนั้น ผู้ถูกร้องได้ปฏิเสธข้อกล่าวหาของผู้ร้องที่ว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคไทยรักไทย จำนวน ๔ คน คือ นายรณฤทธิ์ชัย คานเขต นายวิฑูรย์ วงษ์ไกร นายแพทย์สุทธิชัย จันทรอาร์ักษ์ และนายวิสันต์ เดชเสน ให้การสนับสนุนนายสตีเฟน นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร โดยถ่ายภาพติดป้ายโฆษณาหาเสียง และนำผ้าห่มกันหนาวลักษณะใยสังเคราะห์ ที่นายสตีเฟน นาคสุข ขณะดำรงตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรได้ใช้งบประมาณ จากภาษีอากรของประชาชนแจกจ่ายให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดยโสธร ในระหว่างที่นายสตีเฟน นาคสุข และคณะ หาเสียงเลือกตั้ง เป็นการปฏิบัติหน้าที่ขัดหรือแย้งกับหลักการ พื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะใช้ตำแหน่งหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ช่วยผู้สมัครหาเสียงโดยขึ้นป้ายโฆษณาหาเสียงติดเต็มไปทั่วเขตเลือกตั้งพื้นที่จังหวัดยโสธร เพราะพรรคไทยรักไทยไม่เคยมีมติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้ง ๔ คน ช่วยนายสตีเฟน นาคสุข หาเสียง แม้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๔ คน จะสังกัดพรรคไทยรักไทย ก็มีได้กระทำในนามพรรค เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๔ คน มีสิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง

ประเด็นในการพิจารณาและคำวินิจฉัย

พิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องร่วม คำชี้แจงของผู้ถูกร้อง และคำชี้แจงเพิ่มเติมของผู้ถูกร้องแล้ว มีประเด็นในการพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ และตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘ ได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “ในกรณีที่สมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าห้าสิบคน เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับดังกล่าวเป็นอันยกเลิกไป”

พิจารณาแล้ว สมาชิกพรรคไทยรักไทยที่ยื่นคำร้องครั้งแรก และที่ยื่นคำร้องร่วมมีจำนวนรวมกว่าห้าสิบคน ซึ่งครบตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงเห็นว่า ผู้ร้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

สำหรับข้อกล่าวหาของผู้ร้องที่ว่า การกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทย จำนวน ๔ คน ในการช่วยหาเสียงให้กับนายสถิรพร นาคสุข ชัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม นั้น ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัย เพราะมิได้เป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่าสมาชิกของพรรคการเมืองมีสิทธิร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยได้เฉพาะมติหรือข้อบังคับของพรรคที่พวกตนเห็นว่าชัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเท่านั้น ซึ่งหากผู้ร้องเห็นว่าการกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายเลือกตั้ง ผู้ร้องก็อาจนำเรื่องนี้ไปฟ้องต่อคณะกรรมการเลือกตั้งให้พิจารณาวินิจฉัยได้

ดังนั้น จึงเหลือประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไป เพียงประเด็นเดียวว่า มติของพรรคไทยรักไทย ที่อนุญาตให้สมาชิกของพรรคใช้สัญลักษณ์และนโยบายของพรรค รวมทั้งลายมือชื่อของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย และนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ ชินวัตร ไปใช้รณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยชัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม ตามที่ผู้ร้องกล่าวหา หรือไม่

พิจารณาแล้ว แม้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม จะไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “หลักการพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ไว้ แต่ที่พอจะอนุมานได้จากเจตนารมณ์ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ว่า หลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขรวมถึงหลักการต่าง ๆ ดังนี้

๑. ประชาชนในราชอาณาจักรไทยเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย
๒. ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้แทนของตนไปใช้อำนาจในการบริหารกิจการของประเทศและท้องถิ่นต่าง ๆ
๓. รัฐจะต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้
๔. รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวไม่ได้ เว้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๕. ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และยอมรับหลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย

ดังนั้น เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามคำร้องของผู้ร้องแล้ว เห็นว่า ข้อกล่าวหาของผู้ร้อง ไม่มีน้ำหนักพอที่จะรับฟังได้ว่า มติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยขัดกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างไร เพราะผู้ร้องอ้างแต่เพียงว่า มติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นถูกรบงาและขาดความอิสระ ซึ่งโดยความเป็นจริงนั้น องค์กรปกครองท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการปกครองตนเองตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๔ - มาตรา ๒๘๕ รับรองไว้ และไม่ถูกลิดรอนโดยมติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยแต่อย่างใด ในทำนองเดียวกัน ข้ออ้างของผู้ร้องที่ว่า มติดังกล่าวของพรรคไทยรักไทยอาจมีผลทำให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าเจ้าหน้าที่ของรัฐครอบงำการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยศธรและทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ก็เป็นข้ออ้างที่ไม่มีน้ำหนักพอที่จะรับฟังได้ เพราะการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งอันเป็นองค์กรอิสระ มิใช่โดยรัฐบาล

อาศัยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า มติของคณะผู้บริหารพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ที่อนุญาตให้สมาชิกของพรรคใช้สัญลักษณ์และนโยบายของพรรค รวมทั้งใช้ลายมือชื่อของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย และนายกรัฐมนตรีในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยศธร ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม

ศาสตราจารย์ ดร.กระมล ทองธรรมชาติ

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ